

מרכז החינוך העצמאי

המזכירות הפדגוגית

מערך ההנחיה

בס"ד

תוכנית לימודים בספר ירמיהו וישעיהו

כתיבה ועריכה: ה. בלוי, ד. אליצור

תוכנית הלימודים בנביא של "החינוך העצמאי"

כתה ח' - נביא ישעיהו

תכנון ההספק בכלליות:

היות ולא ניתן להספיק את כל ספר ישעיהו במשך שנת הלימודים, נקבעה לפני עשרות שנים ע"י הנהלת החינוך העצמאי, בהתייעצות עם גדולי ישראל זצ"ל, תוכנית לימודים. שמענו מעורכי התכנית, כי שאלו את מרן הגרי"ש אלישיב, אם יש אפשרות לבחור "פרקים נבחרים" ואותם ללמד. מרן זצ"ל השיב, כי אין בידינו לבחור פרקים מתוך הנביא, אך חז"ל בחרו נבואות מסוימות, כגון שבע דנחמתא.

שליש ראשון:

הקדמה: רקע הסטורי לתקופת הנביא ישעיה עפ"י ספר מלכים ב' פרקים: ט"ו-כ', דה"י ב' פרקים: כ"ז – ל"ב.

חזרה וביסוס המבוא שנלמד בכתה ז'.

הפטרת יום כיפור פרקים נז נח

פרקים א ב ג ד ה

מומלץ לעיין ב"ילקוט שמעוני" לפרקים אלו.

שליש שני:

פרקים ו ז ח ט י יא יב

פרקים יג-מ סקירה קצרה ותמציתית על נושאי הפרקים.

לימוד יסודי יותר:

♦ פרקים יג יד- בקצרה ממש (מפלת בבל).

♦ פרק כב (ראשיתו על נפילתה של ירושלים, ובריחת צדקיהו המלך ושריו)

מפסוק טו- סוף הפרק כהשלמה לפרק ח על שבנא הסופר.

♦ פרקים לו לז כהשלמה לפרקים ז ח ט .

♦ פרקים לח לט כהקדמה לפרקי הנחמה.

פרק מ- נבואת הנחמה הראשונה משבע דנחמתא.

שליש שלישי:

יתר שש נבואות הנחמה על סדר שבע דנחמתא.

פרק מ א-כז פרק מט מפסוק יד פרק נ פרק נא פס' א-ד פרק נא מפסוק יא פרק נב

פרק נד א-יא פרק נד מפסוק יד פרק נה פס א-ו פרק ס פרק סא מפסוק י

פרק סב פרק סג א-י סה"כ: 12 פרקים (לא כולם במלואם)

פרקים נוספים כמו פרק מו "כרע בל קורס נבו" קריסת האלילים. וכו'

מספר השעורים	נושא השעור	פרקים	חודש
שיעור 1	בעיקר סדר ישעיהו וירמיהו, "אם ראשונים כמלאכים..." (חזרה על ההקדמה לנביאים אחרונים מכיתה ז')	מבוא קצר	אלול תשרי
שיעור 2	סדר המלכים לפי מלכים ב' ודברי הימים. יש להתבסס על הידע והשליטה של התלמידות בספר מלכים.	מבוא קצר	
5 שיעורים	הפטרת יום הכיפורים	פרקים: נז נח	
שיעור 1	חזרה על סדר המלכים- לא חובה, אבל התלמידות נהנות להזכר בקורות חמשת המלכים: עוזיהו, יותם, אחז, חזקיהו, ומנשה כבסיס לתקופה בה מנבא ישעיהו.		אחרי סוכות
5 שיעורים	"חזון" נבואה קשה (רמזים רבים לעשי"ת וחזרה בתשובה). בשנה שמתחילה בתחילת חודש אלול ניתן להספיק פרק זה באלול.	פרק א'	חשון כסלו
4 שיעורים	נבואה על "אחרית הימים". תוכחת הנביא על החטאים שיביאו את הפורענות. שיעור הקדמה אחד בנושא "חבלי משיח" וציפיה לגאולה.	פרק ב'	
1 שיעור	מבחן פרקים א' ב'		
5 שיעורים	ה' מעניש את עמ"י ויסיר מעליהם את המנהיגים. הנביא מוכיח את שופטי ישראל וזקניהם. ומוכיח את בנות ישראל ומזהירם על העונש שיקבלו. כולל הקדמה "עקבתא דמשיחא".	פרק ג'	
1 שיעור	נבוכדנצר יהרוג הרבה מישראל וישארו רק הצדיקים והם יהיו הפאר של ישראל. ה' יגן על שארית הפליטה. (ששה פסוקים) יום ביאת המשיח! (פסוק א' עוד קשור לענייני עקבתא דמשיחא)	פרק ד'	
5 שיעורים	משל הכרם וקריאות "הוי" התוכחה ועונשה מידה כנגד מידה.	פרק ה'	
1 שיעור	מבחן שני בנביא פרקים ג' ד' ה'.		

מספר השיעורים	נושא השיעור	פרקים	חודש
2 שיעורים	מינוי ישעיהו הנביא ונבואתו הראשונה.	פרק ו'	טבת
4 שיעורים	המלחמה בין אחז לישראל, הולדת חזקיהו ותאור תקופתו.	פרק ז'	
3-4 שיעורים	הפילוג ביהודה.	פרק ח'	
3 שיעורים	נס הנצחון ביהודה ומפלת אפרים.	פרק ט'	
4 שיעורים	גאות סנחריב והתרסקותו.	פרק י'	שבט
2 שיעורים	תאור ימות המשיח.	פרק יא'	
1 שיעור	השירה שנשיר לעתיד לבא.	פרק יב'	
2 שיעורים	חזרה ומבחן ז' ח' ט' או י' יא' יב' (פרקים שלא כלולים במבחן- אפשר בוחן קצר).		
1 שיעור	סקירה קצרה ותמציתית על נושאי הפרקים. יש ללמד את הנביא לפי הסדר.	פרק יג- מ	
1 שיעור	מפלת בבל- בקצרה ממש.	פרקים יג יד	אדר
1 שיעור	ראשיתו על נפילתה של ירושלים, ובריחת צדקיהו המלך ושריו. מפסוק טו- סוף הפרק כהשלמה לפרק ח על שבנא הסופר.	פרק כב' מפסוק טו	
3 שיעורים	דברי רבשקה לחזקיהו ולאנשי ירושלים ומפלת סנחריב. קריאת בקיאות +דף עבודה בכתה	פרקים לו לז	
1 שיעור	כהקדמה לעשרים ושישה פרקי הנחמה: פרקים מ- טו	פרקים לח לט	
4 שיעורים	"נחמו נחמו עמי" נבואת הנחמה הראשונה משבע דנחמתא.	פרק מ' (27פסוקים)	

מספר השיעורים	נושא השיעור	פרקים	חודש
3-4 שיעורים	"וַתֹּאמֶר צִיּוֹן עֲזַבְנִי ה' וְה' שָׁכַחְנִי"	פרקים מט נ נא (26 פסוקים)	סוף ניסן אייר
1-2 שיעורים	"עֲנִיָּה סִעֶרָה לֹא נִחְמָה"	פרקים נד נה (12 פסוקים)	
2-3 שיעורים	"אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מְנַחֵמְכֶם"	פרקים נא נב (25 פסוקים)	
1 שיעור	"רְנִי עֲקָרָה לֹא יִלְדָה פְּצָחֵי רִנָּה"	פרק נד (10 פסוקים)	
3 שיעורים	"קוּמִי אוּרֵי כִּי בָּא אוֹרְךָ וּכְבוֹד ה' עֲלֶיךָ זָרַח"	פרק ס' (22 פסוקים)	
3 שיעורים	"שׁוּשׁ אֲשִׁישׁ בְּה' תִּגַּל נַפְשִׁי בְּאֱלֹהֵי"	פרקים סא סב סג (23 פסוקים)	
	מבחן על 3-4 הפטרות.	המבחן	

דרכי הוראה

מטרות בהוראת נביא ישעיהו:

- ◀ התלמידות תרכשנה במשך השנה את הנכס של ידיעת הנביא ישעיהו.
- ◀ החדרת רעיונות השקפתיים ומוסריים עמוקים, עם רגשי קודש שיגעו לליבן ויעוררו את נשמתן.
- ◀ הקניית כוחות רוחניים להתמודד בימים קשים אלו של עקבתא דמשיחא.

עקרונות בהוראת נביא ישעיהו:

- ◀ חינוך הבנות בדורינו הוא בדרך של חויה (האדמו"ר מסלונים שליט"א). התלמידות לא תזכרנה בסוף השנה את כל החומר הנלמד כי אי אפשר לזכור את כל הפרקים, אבל הן תזכרנה את המנגינה של הנביא, את הערבות, את הטעם הטוב של הפסוקים.
- ◀ צריך להיות לחלוחית בשיעור. יש לדבר בהתלהבות על הפשט, ההדגשים יהיו מתוך הפסוקים, להיות צמודים לפסוקים.
- כדאי להשתמש במדרשים שהם **אוצר החיים**, הם "מרטיבים" את הלימוד. אך יש להעיר, כי ישנם מדרשים שקשה להסביר אותם לתלמידות באופן שיבינו אותם בצורה נכונה, ולכן אף שמומלץ שהמורה תכין את השיעור תוך עיון במדרשים, דוגמת אלו שהובאו בחוברת, אך לא כל מדרש ניתן ללמד בשיעור (לדוגמא, נושא שחיתת יצר הרע של עבודה זרה).
- ◀ המטרה לפנות אל **לב התלמידות** דרך לימוד הנביאים. בלימוד יש את הצד הלימודי- השכלי, אך בלימוד מקצועות הקדש יש גם לפנות אל הצד הרגשי- אל לב התלמידות.

דרכי הוראה בהוראת נביא ישעיהו:

- 1. לימוד הפרקים:** יש ללמד את הנביא לפי הסדר (הרב וולבה זצ"ל) ולא לפי נושאים (הרבנית שרה קופולוביץ).
- 2. חשיבות ההספק:** כדי לעמוד בהספק שנקבע בתוכנית המפורטת של "החינוך העצמאי". יש לתכנן את השיעור בהתאם. לצורך כך, על המורה להפעיל שיקול דעת בשילוב בין יחידת ההוראה שעליה ללמד לבין הטמעת הרעיונות ההשקפתיים והמוסריים. כלומר, אלו מפרשים ללמד בפסוקים אלו, (האם אסביר רק ע"פ רש"י מצודות דוד רד"ק, כלומר פשט) מתי להרחיב נקודות חינוכיות וכו'. כדברי אחת המורות: ללמד עם "סטופר". כי אם לא היה עלינו להספיק, היה ניתן ללמד בלי ספרי נביא. לדוגמה: במשל הכרם שבפרק ה', יש נטיה להביא פירושים ורעיונות רבים, אך יש לבדוק אלו פירושים תואמים את המטרות הלימודיות והחינוכיות, ואלו אינן אלא פריסת חומר שאינה תואמת את המטרה. הבנות אוהבות להספיק, יש להן הנאה מחוית הבקיאיות והידע בכמה פרקים ומהזכירה שבפרק הקודם הוזכר דבר דומה, ומההרגשה שהן מכירות ויודעות את הנביא. **ההספק נותן סיפוק לתלמידה וגם למורה.**
- 3. נבואה שהוצרכה לדורות לימוד למעשה:** כמה חשובה אהבת ישראל, שמירת שבת, ציפיה לגאולה, התפילה- מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי, וכדומה. למצוא בדברי הנביא התאמה לימינו ולתקופה בה אנו חיים- אקטואליה, בבחינת נבואה שהוצרכה לדורות נכתבה, ולמצוא את הדברים שעלינו להתחזק בהם בעקבות הנבואה הנלמדת. בודאי צריך להרחיב בנושאים אלו, כי הרי זוהי נבואה שהוצרכה לדורות אך יש ללמד את הפסוקים, ולהגביל את ההרחבה של רעיונות מעשיים.

4. נושא הנבואה: יש להדגיש בכל נבואה את הנושא המרכזי, וללמדו מתוך הפסוקים. לדוגמא: המלבי"ם בפירושו מיוחד כל פרק מ"שבע דנחמתא" בנושא מרכזי. הפרשנות של המלבי"ם מדגישה את היחודיות של הפרק, דברים דומים שלא חוזרים על עצמם.

5. רקע היסטורי: דברי הנביא יבנו יותר אם תדע התלמידה את הרקע ההיסטורי (סדר המלכים, המצב המדיני, המצב הרוחני וכו') שעליו נאמרה הנבואה.

6. הקדמות: נושאים ורעיונות שהובאו כ"הקדמה" לשעורי נביא לדוגמא: הנבואה בעם ישראל, יצר הרע של עבודה זרה וכו' ישולבו בהוראת הפרקים ולא כהקדמות המצריכות זמן רב, אלא לשלב את הדברים תוך כדי לימוד הנביא לא כיחידה בפני עצמה.

7. פרוש המילים: יש לתת לתלמידות את הכלים להבין את פרוש המילים. ובכך הן תבננה ותזכרנה **מכח ההבנה** ולא רק מכח השינון. לפעמים בדרכו של הרד"ק- להביא להבנה מתוך **שורש** המילה.

8. ביסוס הלמידה על ידע קודם: יש לבסס את החומר הנלמד, הן על הידע משנים קודמות (מלכים וירמיהו), והן על הידע מפרקים קודמים- הסברי מלים שכבר למדנו, נושאים שכבר עסקנו בהם. לשם כך, ישנם פרקים שילמדו בבקיאות, במטרה להשלים את התמונה וליצור ידע כולל בכל התקופה.

9. בפרקים בהם הסבר נכון לפני לימוד הפסוקים בפנים, להקדים **ולספר את הענין** בעל פה בשילוב ציטוטי פסוקים מתוך הנביא, ולאחר מכן ללמוד את הפסוקים מתוך הספר.

10. להשתמש בלשון מדבר (גוף ראשון), לדוגמא: **כשיצאנו** ממצרים, **הפכנו** מהעם הנבחר לעם שחטאיו מרובים, כי השימוש בצורה זו גורם לתחושה שהנבואה עבורנו ולא רק עבור הדורות הקודמים, ושגם אנחנו כלולים בענין (הרבנית לנדא).

11. למידה בעל פה: בעבר למדו פסוקים בע"פ. כיום לא מקובל ללמוד בע"פ, אבל רצוי מאד להשתמש בלשון הפסוקים ולעודד את התלמידות לעשות כן, ידיעת לשון הפסוקים עוזרת להבנת פירוש הענין.

12. שירה: ישנם פסוקים רבים בספר ישעיהו שהולחנו לשירים. מומלץ לשלב בשעור שירה המעוררת את הרגש, מעמיקה את המסרים, ונחרטת בזיכרון לשנים. נשיר מנגינות ידועות, ולעיתים "נלחים" מנגינה לפסוק שהמורה מרגישה וחשה שהוא נותן כח עוצמה, אמונה, השתוקקות, קרבה, דבקות, ציפיה, נחמה...

13. המבחן: באופן כללי, לימוד למבחן רק ע"פ מצודות, ובמקרים מתאימים – יש לתת לתלמידות רשימה מפורטת על החומר למבחן כולל מראה מקומות של המפרשים שעליהן ללמוד למבחן, ועינים מיוחדים ומסוימים אשר נתנו עליהם דגש. ישנם פרקים בהם החזרה על הנלמד לא תהיה ע"י מבחן, אלא ע"י חזרה בכתה או עבודה בבית.

את המפרשים המורה בודאי תכין, אבל העיקר איך אני מכינה את עצמי לשיעור.

שהלב ידבר – ולא רק הידע. שהמורה תכין את ליבה לפני השיעור

